

ȘCOALA PRIMARĂ

ORGAN DE INFORMAȚIUNI A INVĂȚĂTORILOR DIN REVIZORATUL ARADULUI

ABONAMENT:
Anual 40 Lei. Exempl. 3 Lei

REDACTOR RĂSPUNZĂTOR:
SIMEON ALBU

ANUNȚURI:
Un șir — — — — 2 Lei

Istoria școalelor din * Crișana.

Teritoriul ce se întinde în jurul Crișurilor până la Tisa, Murăș și Munții apuseni, pe vremea venirii Ungurilor, era stăpânit de Mariot.

Centrul ținutului este orașul Arad, unde se află până în timpul din urmă și reședința episcopescă a diecesei, la care aparținea întreg ținutul.

Despre originea acestui oraș sunt mai multe versiuni:

Orașul și-a primit numele dela Orod fratele regelui Mitrodade din Pont, care a domnit prin aceste locuri, după ce a fost învins de către regele rețsenyi Régi. Arad dolgai p. 14—17).

La 300 după Hristos, Grecii, Goții, Vandalii, Gepizii și Bulgarii au avut lupte sângeroase prin locurile aceste. Vandalii bătută s'au retras în cetatea Orod, îngropându-și morții în cele cinci colțuri ce se văd în apropiere și până azi și sunt pline de oase omenești.

Alții susțin, că cetatea Orod ar fi una din întărișurile ridicată de Decebal, regele Dacilor, contra Romanilor și că în mormintele pregătite de el pentru Romani, ar fi corpurile Dacilor căzuți în luptele cu Traian.

Intre însemnările lui Anonimus se află amintire de cetatea Bihor, în care tăbărau hoardele magiare pornite contra lui Mariot. După ce la Iosăș (comuna Iosăș de azi) odihnită, a lăsa zi ajunseră la cetatea Belarad, pe care o cuceriră constrângând pe Mariot să ceară pace și să-și mărite fata după Zoltán fiul lui Árpád. (Lakatos Otto, Arad története p. 11.)

În cronica Săcuilor, zice, că pe vremea regelui Ștefan cel Sfânt, la 1002, aici la Arad s'a format o linie de apărare în contra Vlahilor lui Octum.

Reese din aceste, că Românii din Crișana sunt locuitori autohtoni încă de pe vremea cuceririlor marelui împărat Traian.

Lakatos Otto, cvardianul Minorităților din

Arad, în istoria orașului Arad scrisă de el în baza documentelor aflătoare în archiva mănăstirii ce conducea, zice: că la anul 1702 în Arad erau numai doi romano-catolici și un singur israelit. Reformații și lutheranii cari și azi sunț în minoritate, se iviră numai pe la începutul secolului următor.

Că locuitorii Aradului pe timpurile acelea ar fi fost Sârbi, precum afirmă susnumitul, nu ne vine să credem, pentrucă:

Nu numai Românii, ci chiar și Sârbi din Arad poartă și până azi numiri de: Șiclovan, Otlăcan, Pecican, Șirian, Păulișan, Halmajan, Milovan, cari numiri se derivă dela localitățile românești din județ, de unde se vede că au fost

reconstruită sub numirea de Orod încă pe vremea Sf. Ștefan, în locul unde se află azi satul Glogovat. În această cetate s'a ținut dieta țării sub regele Bela cel orb, iar după devastarea ei sub Tătari, a fost mutată la locul unde se află azi orașul Arad, întemeiat dupăcum vedem de către Romani. În hărțile mai vechi ale orașului, nici nu se văd decât: locul cetății și locurile din suburbii orașului, în cari locuiesc și azi Românii.

Într-o statistică de pe la anul 1750 donă părți din proprietarii de case sunt romani și una la treia parte germani, recrutați din coloniile germane ale județului, sau poate de meseriașii aduși pentru trebuințele armatei din Austria.

Coloniile maghiare din județ sunt numai de pe la începutul secolului trecut.

Sârbi au fost aduși în părțile aceste de regele Leopold I, după eliberarea Ungariei de sub stăpânirea turcească, pe la anii 1689—91. Ei, sigur n'au putut avea numirile amintite mai sus.

Faptul, că pe acești romani, Lakatos Otto, îi crede de sârbi, provine de acolo, că Leopold I, prin diploma împărătească din 1691 le dă drept sârbilor a dispune de toate bisericile de ritul oriental, de a rândui preoți în orașe și sate și dreptul de a dispune de toți cei ce

mărturisese aceasta religie, iar în anul 1695 dă chiar dreptul arhiepiscopului lor de a denumi episcopi de religinea sa.

Va să zică, românii, cu anumite tendințe de a-i constrânge să treacă la biserica apusului, a fost serviți sclăvicii sârbești, aparțineau bisericii sârbești, dar nu erau sârbi, cum îi credea dl Lakatos. E caracteristic cum dintre românii din Arad unii aparțin și azi parohiei sârbești, umblă, se cunună și botează la aceea biserică, dar nu știu sârbește și-au numele de Șielovan, iar alții și-au sârbit numele din Bogdan în Bogdanovici, din Iancu Iancovici, Avem chiar trei frați dintre cari unul e Iancu, altu-i Iancovici, iar al treilea Ivanov. Cauza rămânerii lor la sârbi, se explică așa: La despărțirea românilor de sârbi, unul dintre parochi a trecut cu românii la biserica românească, iar altul, cu sârbi la cea sârbească. Au fost români, cari aparțineau mai înainte chiar parochului trecut la sârbi și ei în dragostea și încrederea ce i-o păstrau, au rămas și mai departe în parohia lui.

Înainte de acest tragic eveniment, încă prin secolul al XVI-lea, la românii din aceste părți se arată o mișcare culturală avansată, care se manifestă în numeroase cărți și manuscrise făcute în românește de preoții și dascălii noștri. (Vezi institutul pedagogic gr.-ort. rom. din Arad, pagina 112). Aceasta e vădită și prin faptul, că aceste ținuturi pe acele vremuri au dat neamului bărbați luminați și preoți cu renume, între cari și pe Sava Brancoviciu, născut în Ienopolea, unde a servit și ca episcop.

Că instituțiile românești cu toate urmele lor culturale au dispărut, este explicabil prin faptul, că episcopii și preoții sârbești au fost adevărați ineluzitori ai neamului românesc, ceea ce se învederează din §. 59 al Regulamentului din 1777 a împărătesei Maria Terezia în care se zice: „Noi oprim episcopilor și mitropolitului, ca pe supușii lor preoți sântiți, să-i mai pedepsească cu bătaie, cu fere, cu legături sau cu lucruri pentru slujitori, pentru că aceasta numai nu se poate împreună cu demnitatea de preot, ci și pentru că aceasta ar atrage după sine în loc de reverință către preot o desprețuire” etc. La §. 61 din acel Regulament se continuă: „Clerul să se roțină de a pedepsi pe laici cu bătaia, sau a-i pune pe bancă publică, sau a-i eschide dela îndatinata sărutare a icoanelor”.

„Cei vor fi făcut atunci cu preoții, învățătorii și alți români cari s'au luptat contra lor pentru cauza națională...?” se întreabă Atanasiu Marienescu în opul său p. 89-90 și 119-120.

Această atențiune prea înaltă din partea împărătesei, deschise ochii întunecați și gurile

amuțite ale românilor maltratați și porniră o mișcare puternică de emancipare, în urma căreia, împărăteasa Maria Terezia, recunoscătoare românilor pentru ținuta deannă manifestată în luptele din apus, dispuse, să se facă două regimente de grăniceri, iar prin regulamentul națiunii ilirice, îndeosebi însă prin legea școlară „Ratio educationis” din 1777, dispune să se înființeze școli în toate comunele, ca fiecare neam să se poată educa prin școlile sale naționale.

Cu prilejul revoluțiunii din 1784, Antoniu Iancovici, guvernatorul Bănătuului, însărcinat fiind cu cercetarea cauzelor, în raportul său către împărațul Iosif II. zice: cauza este lipsa de cultură la poporul român și lipsa de învățători harnici și pricepuți, crescuți în școli mai înalte. (Xenopol: Ist. Rom. volum V. p. 703).

„Națiunea valahă se tractează într'un mod slavice de unde urmările sunt în parte puțină ei cultivare... e și adevăr, că pentru a face altora loc de c. lonii, românilor li-s'au luat pământurile cele mai bune, satele lor li-s'au strămutat și astfel li-s'au făcut mai multe apăsări, când ei sunt totuș cei mai vechi locuitori ai țării, fu răspunsul nobilului domnitor. (Dr. Popovici: Istoria Românilor Bănățeni. Lugoj, pag. 356).

Iar despre românii din Bihor și în deosebi despre cei din comitatul Arad zice: „bi până întru atâta s'au dedat cu apăsarea și tractarea slăvească, încât li sunt indiferente chiar și locuințele, au devenit nestatornici și plecați schimbărilor și exceselor. Aceștora trebuie să li-se deschidă școale și să li-se dea preoți mai luminați, în fine, ei trebuie să fie tractați mai uman”. (A. Marienescu: Petru Maior, p. 87-88.)

În urmarea acestora, în rescriptul său din 1786, dat prin locotenenta regească, stăruie mult pe lângă înființarea de școli naționale, îndeosebi la românii neumiți și să se îngrijească de învățători evalificați și destoinici pe lângă limba națională și limba germană. (Nic. Firu: Date și documente, Arad, 1910, p. 12—70.)

În anul 1789 să și înființeze școli românești în comunele: Dud, Târnova, Nadăș, Cherechiu, Pâncota, Agraș, Felminiș, Gurba, Șicula, Aldești, Sinitea, Orlaca, Șielău, Nădab, Cuvin, Șiria, Covăsinț, Păuliș, Micălaca, Radna, Talpoș, Mișca, Șepreuș, Șebiş, Semlac, Chier, Dieciu, Dezna, Mâșca, Galșa, Zărând etc. Aradul, Pecica, Șiria, Ineu și alte comune fruntașe lipsese din acest conspect, ceea ce ne face să credem, că ele aveau deja școale de mai înainte, căci pe acele vremuri chiar și în Budapesta exista școală română, la care a funcționat chiar și Constantin Diaconoviciu Loga, trecut apoi la preparandia din Arad.

Pregătirea învățătorilor încă pe timpul reginei Maria Terezia se făcea în cursuri de șase săptămâni, ținute de către directorii regionali cari făceau și inspecția școlilor. De astfel de cursuri dăm în 1774 și 79 în Oradea-mare, iar în 1789 un curs improvizat de șase luni pentru teologi și preparanți în Timișoara. (N. T. Velea: Ist. Bisericească. Sibiu, 1865).

În 1791 românii înaintează suplica lor intitulată „Supplex libellus Valachorum” pe care împăratul Leopold o trimise dietei din Cluj, spre dezbateri, pe lângă rescriptul prea înalt în care se recomandă să se caute mijloace prin cari poporul să i-se facă dreptate, să li-se asigure libertatea religiunii și să fie înaintată și cultura poporului cu bun succes, adecă să i-se deschidă școli. (George Barițiu: Istoria Transilvaniei v. I. Sibiu 1889, pag. 537.)

Fiul său Francisc I, reflectând la răspunsul negativ al dietei din Cluj cu privire la cererile Românilor, obligă dieta ca să îi înainteze un „Plan de învățământ școlastic” (Acta diactalia an. 1792, pag. 110.)

Războaiele sângeroase erupte în apus în urma revoluției franceze, inspiră împăratului Francisc I, ideea de a împărtăși de-o deosebită atențiune pe români și în deosebi pe cei de religie neunită.

În mai mult de 60 de ciocniri crâncene au sângerat prin soldații români din Ardeal, Banat, comitatul Arad, Bihor, Sătmăr și Marmăția, între anii 1793 și 1814, dovedind o vitejie extraordinară.

Despre vitejii români zice un istoric austriac, că erau „singura oaste pe ale cărei urme puteau Habsburgii să alerge cu încredere vechiată pe câmpul de luptă”. Iar după lupte mari nu arareori era scoasă câte-o „Phalanx valachica” și lăudată în fața întregii armate ca exemplu de statornicie și vitejie. (G. Cosbuc: Dintr'ale neamului nostru, p. 76.)

Pentru războiul contra lui Napoleon, proștii și nobilii români au adus mari sacrificii în oameni și bani, contribuind fiecare preot cu un ostăș provăzut cu cal și întreaga armatură. De asemenea s-au înrolat pentru acest război mulți români ca voluntari. (Enciclopedia română: Diecesa Aradului, p. 224.)

Aceste virtuți convinseseră pe domnitorul Francisc I, și pe sfetnicii săi despre importanța poporului român și despre serviciile ce le-ar putea presta pentru Monarhie, acest neam treaz și viteaz, dacă regimul s'ar îngriji de dezvoltarea energiilor ascunse în facultățile sale.

Adresează deci un ordin comitatelor în chestia școlilor românești, iar comitatul Bihor desbătând afacerea răspunde: că poporul român

nu îmbrățișează școala, pentru că nu are învățători destoinici.

În baza acestor informații, împăratul decide înființarea unei preparandii, în care să se crească învățători harnici.

În anul 1810 pentru conducerea mai uniformă și mai înțeleaptă a trebilor școlare, împăratul Francisc I, denumi pe Ștefan Uroș Nestorovici de inspector al tuturor școlilor populare neunitate. (Marienescu: Petru Maior, p. 88 și 118)

Îndată după denumire în calitate sa de inspector, a fost îndrumat de Majestatea Sa, să cerceteze toate școlile și să constate starea faptică, pentru ca astfel să se poată lua măsurile de lipsă pentru ridicarea lor fără amânare din „Aceasta vrednică de jale stare”.

În baza raportului făcut de Nestorovici și pe baza „Planului de organizație” prezentat, împăratul Francisc I, prin înalta sa rezoluțiune din 9 Februarie 1811, a poruncit să se înființeze numai decât trei preparandii, una în Arad pentru români, alta în Sânt-Andrei pentru sârbi, și a treia în Pesta pentru greci, fiecare cu câte trei cursuri de câte 5 luni, fixând chiar și învățăturile cari să se propună de câte trei profesori și un profesor de învățatura legii, sau catichetă cu cuviincioasă plată. (Viața inst. pedagogic Arad 1912, p. 26.)

Patronul acestor trei școli este a Sa Cesaro Crăciun și Apostolovici Mănoie, Tatăl Patriei Francisc I, iar îndreptătorul sau directorul acestora este, înalt și de bun neam născutul D. Consilier și al tuturor școlilor de sub crâimea Ungariei, de legea grecească neunitate românești, sârbești și grecești, inspector Uroș Ștefan Nestorovici. (Tot acolo p. 27.)

De profesori, numiți de Majestatea Sa, în „Istoria pentru începutul Românilor” Petru Maior zice: „Ce oșebit bine poate nădăjdui neamul românesc dela catichetul Dimitrie Ci-chindeat parochul Becicherechiului-mic, și dela cei trei profesori români: Constantin Diaconovici Loga, fostul cel dintâi învățător al școlii românești din Pesta, Iosif Iorgoviciu al frumozelor învățături și al filosofiei doctor, N. Mibuța... nu după mult timp este a se nădăjdui, că Bănățenii între români cei mai învățați se vor numera, măcar că nu au episcopi din neamul lor.”

În 27 Octombrie 1812, episcopul Paul Avacumovici în urmarea rezoluțiunii locotenenței regești din Buda, dă o circulară către Pres. Consist. din Varad Velenze, precum și către toți protopopii din leparhie, că la dorința Milostivului Împărat, școlile preparanzilor se vor deschide fără îndoială la 13/15 Noemvrie 1812 în Arad și poruncește că în aceea zi în

toate bisericile aceea mulțumire cu cuvântare să facă „Pré Tine Dumnezeu Te laudăm”. Îndeamnă tinerii să se înscrie la această școală zicând: „că de aci înainte, nici în cinul preoțesc nu se vor primi, nici Diaconi și Preoți a li-mi vor putea, fără numai aceia, cari învățăturile în aceea școală vor săvârși”.

Efectul acestui institut reose din Gramatica limbii românești de Logar, apărută în Buda la 1822. În dedicația căreia se vede, că după 10 ani de zile numărul școalelor române s'a ridicat:

În județul Timișorii la 180.

În județul Caransebeșului la 238.

În județul Orășii-mari la 416.

Prorocia lui Petru Maior s'a împlinit. Căci iată ce zice Papiu Ilarian: „Cultura românilor din Ungaria are de a se mulțumi preparandiei din Arad și zeloșilor ei profesori”. Iar Popa George, fostul comite suprem în comitatul Arad și întemeietorul Asociațiunii naționale din Arad, într-o cuvântare, ținută la 1862 zice: „Binecuvântată fie preparandia aceasta în veșii veșilor! De se vor căuta urmările ei în națiune desfășurată, ar trebui ai noștri să o venereze ca pe un fel de paladiu, ca ceva sanctuar, la care Români în toți anii ca la o rugă ar trebui să concure”. (George Joandrea, Lu-goj, 1906, pag. 5.)

Arad, la 27—XII, 1922.

Iosif Moldovan, revizor.

PARTEA OFICIALĂ.

Ordinile cuprinse în aceasta rubrică vor fi înregistrate de directorul școlii în exhibitul școlii, iar învățător de clasă în evidențele clasei ce conduc.

Nr. 1068—1323. — **Bibliotecile școlare.** Pentru orientare și strictă acomodare, în sensul ordinului No. 5000—923 al Ministerului Instrucțiunii Inspectoratului general Cluj, Revizoratul școlar dispune următoarele:

1. Revizoratele școlare vor lua măsurile convenite ca pe lângă fiecare școală primară cu limba de propunere română, să înființeze în colaborare cu învățătorii câte-o bibliotecă școlară.

2. Bibliotecile școlare vor cuprinde un anume număr de cărți potrivite cu pricoperea elevilor și scopurile pe care le urmărește educațiunea copiilor noștri cu considerare și la nevoile satelor și oraselor.

3. La prelucrarea cărților se va ține seamă, ca să nu ajungă în mână tinerimeii cărți cari înveninează sufletele plâpânde, ori excitează patimile și moravurile rele ale societății.

4. Se vor căuta cele mai potrivite broșuri din literatură românească atât pentru copii cât și pentru tinerimea care trece peste pragul școlii.

5. Umul dintre învățătorii școlii va fi încredințat cu administrarea bibliotecii, având a trece în inventar toate cărțile cari se procură ori donează de binefăcătorii culturii poporului. În această privință se va conforma Regul. Sfatului școlii No. 53000—919.

6. Învățătorul bibliotecar va purta și câte un registru de circulațiune al cărților cari se citesc trecând într-ânsul numele elevului și titlul cărții.

7. Pentru complectarea bibliotecii școlare cu un număr mai însemnat de cărți, învățătorii vor aranja la ocazii potrivite (Crăciun, Sf. Paști) și câte-o producțiune cu cântece și declamări a cărui venit se va utiliza pentru sporirea bibliotecii.

8. Revizoratele școlare sunt obligate a supraveghea orice procurare de cărți. În acest scop cu prilejul inspectiunilor vor cere seamă și despre starea bibliotecii școlare, inducându-se în registrele ce se poartă din partea bibliotecarului.

9. Duminicile și sărbătorile sunt cele mai potrivite zile când se poate face distribuțiunea cărților, fiind zile libere de cursuri și când învățătorii au să se ocupe și de nevoile tinerimeii adulte, în acest scop se poate combina acțiunea învățătorilor și cu activitatea „Societăților tineresti,” reglementată cu ordinul nostru No. 1752—922. VI.

10. Învățătorii vor urmări cu atențiune dezvoltarea gâtului de cetți prin constatarea și notarea cărților cari sunt mai gustate de elevi și tinerime.

11. Pentru complectarea bibliotecii se vor încasa și taxele de 1—2 Lei, toamna cu prilejul începerii învățământului, cari taxe se vor utiliza numai pentru bibliotecile școlare.

12. La sfârșitul anului școlar, cu prilejul încheierii cursurilor între datele statistice se vor fixa și datele privitoare la funcționarea bibliotecilor școlare, indicându-se numărul de cititori cu numărul de cărți citite.

Dacă acțiunea este vie, putem spera, că cultura națională va fi efectivă și școala va avea și rezultatele practice.

13. Pentru tinerimea adultă se va alcătui la fiecare bibliotecă școlară o secție deosebită, care va cuprinde și cărți pentru îndrumarea poporului la industrie, comerț și întreprinderi bănoase. Nu vor lipsi nici biografiile oamenilor celebri, scrise pe graiul popular, cari au descoperiri în toate domeniile științei etc.

Arad, la 6 Martie 1923.

IOSIF MOLDOVAN, revizor.

Nr. 1121—1923. **Reorganizarea staturilor școlare.** Pentru orientare și acomodare punem la dispoziție câte un exemplar din Regulamentul pentru aplicarea decretului lege privitor la organizarea comitetelor școlare de pe lângă școlile primare și normale.

Acest regulament intră în vigoare cu 1 Aprilie curent.

Până la constituirea comitetelor școlare în baza acestei legi, în baza §§-lor 187—189 în conțelegere realabilă cu domnul prefect al județului considerăm valabile pentru anul școlar curent staturile școlare existente cu atribuțiile acestui decret-lege, pentru a să nu conturbăm demersurile laudabile cu privire la construirea de școli noi și pentru a să avem timpul necesar de a lua dispoziții cu privire la noua lor resurcare despre ce vă vom aviza la timp.

După ce în senzul acestei legi dorința de a se înfrinși de trebuințele materiale ale școlilor cade în sarcina comitetelor școlare, pentru ca să iee demersuri cu vreme pentru procurarea combustibilului pentru anul școlar viitor, li atragem atențiunea asupra dispozițiilor art. 40, care precizează izvoarele de venit în cari se vor acoperi cheltuielile bugetare ale școlii.

Rugăm totodată primăria orașului Arad și prefectura județului Arad, să dispună susținerea în bugetele comunelor și să verse comitetului școlar la timpul său în virtutea aceluși articol:

1. 14% din toate veniturile comunei.
2. Veniturile bunurilor mobile și imobile cari formează averea școlii din comună.
3. O treime din veniturile arândării cărciumelor.
4. Venitul fondului de rezervă al economiilor și excedențelor bugetare ale școlilor din comună.

5. Subvențiile cu cari s'au deobligat la susținerea școlii.

6. Venitul fondului cultural al băncilor populare, obștiilor și cooperativelor din comună, sau subvenții revăzute în bugetele lor.

7. Beneficiul ce trece pe la 6% din câștigul realizat de societățile de cumpănare.

8. Sumele realizate din amenzi școlare.

9. Donații și legăte, sau venitele lor.

Tot în fondul administrat de comitetele școlare încurge:

Retinerile din salariul membrilor corpului didactic. Colectele și subscripțiile făcute cu aprobarea comitetului.

Beneficiile serbarilor școlare și cele realizate din vânzarea cărților și revizitelor școlare.

Toate venitele succesiunilor vacante până la 10 lei.

Pentru cheltuielile cari nu se vor putea acoperi din aceste surse, comitetul școlar va cere la timp ajutor de la comitetul școlar județean.

Din aceste venituri, comitetul școlar va acoperi în baza bugetului aprobat de revizorul școlar, toate cheltuielile ordinare și extraordinare reclamate de întreținerea localurilor școlare și răspândirea culturii în anume:

1. Administrarea bunurilor mobile și imobile ale școlilor.

2. Chiria localurilor de școală și a locuinței dirigintilor, dacă n'au locuință în natură.

3. Reparația și întreținerea localurilor.

4. Procurarea și întreținerea mobilierului și revizitelor școlare.

5. Întreținerea curățeniei.

6. Încălzitul și iluminatul localurilor de școală și al locuinței dirigintilor.

7. Cheltuieli de cancelarie.

8. Ajutorarea școlărilor săraci.

9. Înființarea și susținerea școlilor de adulți.

10. Înregistrarea bibliotecilor școlare și populare cu cărți și reviste.

11. Anuitarea împrumuturilor pentru clădirea localurilor școlare.

12. Înființarea și întreținerea grădinișor de copii, etc etc.

Arad, la 6 Martie 1923.

MOLDOVAN, revizor.

—:—

Nr. 1180—1923.— **Biblioteca pedagogică județeană.** Pentru orientarea învățătorilor comunicăm, că Revizorul școlar a înființat din venitul festivalului aranjat din prilejul conferinței generale din anul 1921 și din alte contribuții benevole o bibliotecă pedagogică pentru trebuințele învățătorilor. Aceasta bibliotecă în baza ordinului No. 4800—1923 se pune în activitate cu începere de la 1 Aprilie a.c. în baza următoarelor norme provizorii:

1. Biblioteca va avea un bibliotecar, un casier și un controlor.

2. Bibliotecarul va trece în inventar toate cărțile. Va purta un registru de circulație al cărților privitoare la purtarea în evidență a cărților după autor și genul lor.

3. Casierul va administra taxele și venitele cari se vor vărsa în acest scop.

4. Biblioteca pedagogică va cuprinde operele pedagogilor români de seamă. Operele pedagogilor străini traduse în românește, apoi cărți înrudite din domeniile cu pedagogia, psihologia, filozofia, știința critică literară și pedagogică, reviste etc.

5. Biblioteca pedagogică se va spori prin donațiuni, subvenții de la Minister și taxele membrilor corpului didactic.

6. Bibliotecarul va raporta în fiecare an Revizorului școlar despre starea bibliotecii. Raportul se va trimite până la 1 Iulie, ca Revizorul ținând cont de exigentele culturale să ceară Ministerului mijloacele de lipsă.

7. Fiecare membru al corpului didactic poate împrumuta cărțile numai pe lângă revers, care se trece la registrul de circulație cu indicarea cărții, autorului și a împrumutătorului. La restituire se notează data restituirii.

8. O carte nu poate rămâne la un cititor peste un

termin normal de două luni. După acest termen se va pedepsi, cu o taxă corespunzătoare de 5 lei, care se va vărsa la casier, în beneficiul bibliotecii. După termenul de două luni se vor pedepsi cu câte 1 Leu, în plus de fiecare săptămână și de fiecare carte împrumutată.

9. Bibliotecarul va compune pe baza listei cărților pedagogice ori cataloagele de cărți care sunt a-se procura pe seama bibliotecii. Acest tablou se va examina de revizorul școlar, care la nevoie va mai adăuga și cărțile pe care le crede de bine pentru bibliotecă.

În înțelesul ordinului sus citat pentru administrarea bibliotecii pedagogice am numit:

Bibliotecar: Simeon Albu.

Casier: Valeriu Spătariu.

Controlor: Eugen Spinanțiu.

Biblioteca se află în localul Revizoratului școlar și stă la dispoziția învățătorilor în zilele de Joi, și Vineri.

Arad, la 6 Martie 1923.

IOSIF MOLDOVAN, revizor.

—:—

Nr. 1198—1923. Mișcări antireligioase și antinaționale. Din încredințarea cu Nr. 36087—1922 a dlui Inspector general din Cluj, pentru orientare și strictă acoperire publicăm ordinul cu Nr. 123347 al Ministerului Instrucțiunii:

În viața școlară din câteva localități s'au manifestat în timpul din urmă oarecare tendinți asupra căroră atrag cea mai serioasă a Dv. atențiune. E vorba de învrăjbirea care se produce între elevii de confesiuni sau de naționalități diferite și de incidentele ivite din această cauză, care tulbură mersul liniștit al școlii și are repercusiuni și în afară de ea.

Desaprobăm în chipul cel mai hotărât aceste alunecări de pe drumul drept pe care trebuie să-l urmeze școala. Ea trebuie să propage nu numai simțul ordinii și al supunerii către legile, instituțiile și autoritățile țării, dar și sentimentul de solidaritate și dragoste între fiș patriei și obsteasca conlucrare pentru prosperitatea și buna ei viață. De aceea nu veți permite ca școlarii să se dividă și să se vrămășească pe chestiuni naționale sau confesionale, nu veți îngădui să se întrebuinteze cuvinte de insultă, defăimare sau de batjocură pe seama originii sau credinței lor, ca: iidan, tartan etc.

Veți pedepsi cu severitate orice încercări de provocare pe care elevii și le-ar face unii altora, fie prin cuvinte, fie prin sens și nu veți tolera nici o tendință de grupare a elevilor școlii între ei, sau cu persoane din afară școlii, cu caracter exclusivist național sau religios.

În aceeași ordine de idei atrag atențiunea Dv. și a dlor profesori dirigenți asupra faptului, că singura limbă admisă pentru conversațiunea elevilor în școală este limba română și că, în afară de limbile străine care se predau ca materii de învățământ și cari sunt

întrebuintate în timpul orelor de clasă respective și ca exercitiu școlar, nu e îngăduită întrebuintarea unei a unei alte limbi sau dialect.

Veți supraveghea de asemeni ca elevii să nu introducă sau răspândească în școală cărți cu conținut expresiv, insultător sau atâtor la ura ori dispreț, umora împotriva altora. Orice publicațiuni de acest fel, găsite la școlari, vor fi confiscate, iar cei ce le introduc și răspândește vor fi aspri pedepsiți. Ministerul va face răspunzătorii în special pe dnl directori de școli și pe dnl dirigenți de clase, de respectarea acestor dispozițiuni și de neglijarea acestor îndatoriri. Nădăduim însă că prin activă supraveghiere și prin sfaturile înțelepte ce veți ști să dați elevilor veți reuși să împiedecați orice cauză de tulburări și să mențineți netulburată atmosfera de liniște și de kolegialitate de care are nevoie școala. Ministru: Dr. Angelescu mp. Director general: Kirilescu mp.

MOLDOVAN, revizor.

—:—

Nr. 1203—1923. Crucea roșie a școlarilor. Atragem atențiunea directorilor și învățătorilor asupra apelului ce ni l-a făcut Alteta Sa Regală Domnița Helena, publicat în No. 11 din 1921 al „Școlii Primare” și asupra ordinului nostru 5640—1921 publicat în No. 12 al aceluiaș organ.

Nu mai înzistăm asupra rolului important ce-l are această asociație în viața socială și asupra efectului educativ ce-l are înactivarea ei în școlile noastre și vă recomandăm să considerați de definitivă înactivarea făcută și să țineți trează în elevi menirea ei. Societatea Crucea Roșie a școlarilor să-si continue activitatea și înasceze an de an taxa de membru 1 Leu de pe soană, pe care să o administrezi casierului secției județene directorului școlar Mateiu Lautner în Arad (școala germană). Despre membrii societății să se poarte un registru permanent din care să se vadă an de an cine s'au înscris de membri și cu ce sumă contribuți. Elevii să fie ținuți în curent cu scopurile mărețe ale acestei societăți prin cuvântări ocazionale și o anumită zi a anului pe care să o consfințiți acestui scop, Ziua copiilor. Vă avizăm totodată, că Societatea Crucea Roșie a școlarilor din orașul și județul Arad a adunat până aci un capital de peste 12.000 Lei, care augmentat an de an va realiza cu timpul un fond pentru ajutorarea școlarilor buni și a celor bolnavi cari vor fi trimiși la locuri climatice pentru însănătoșare.

Arad, la 9 Martie 1923.

MOLDOVAN, revizor.

—:—

Nr. 1255—1923. Ziua pomilor. În baza ordinului 1000—1923 al Ministerului Instrucțiunii Direct. Ge. din Cluj, fiecare școală rurală va consfinți o zi pe acest moment de rară importanță în viața satelor, cât privește îndrumarea poporului la cultivarea rațională a pomilor. Timpul sădirii este fixat pe una din ce

trei Joi din luna Martie, înainte de Duminica Floriilor. Asupra zilei se va alege de cu vreme atențiunea școlărilor și a părinților. În cursul timpului învățării vor câștiga pomii ce vor fi a se sădi cu concursul școlărilor, dela școlile de pomicultură, grădini școlare, grădinari, etc. Despre decursul serbărilor așteptăm raport până la 15 Aprilie a. c. spre a prezenta până la 15 Mai tablou Ministerului Instrucțiunii.

Pentru orientare lăsam să urmeze deciziunea ministerială Nr. 249—1903 cu privire la „ziua pomilor” și modul de serbare:

Noi Ministrul Secretar de Stat dela Departamentul Cultelor și Instrucțiunii publice decidem:

ART. 1. Spre a dezvolta și stimula în generațiunile tinere gustul și dragostea pentru sădirea pomilor, se instituie pentru școlile rurale serbarea: „Sădirea Pomilor”.

ART. 2. Elevii școlilor rurale sub conducerea învățătorului vor serba în fiecare an „Sădirea Pomilor” într-una din cele trei Joi înainte de Florii, totdeauna în luna Martie a fiecărui an.

La serbare vor fi invitați și sătenii.

ART. 3. Serbarea va consta în a sădi atâți pomi câte grupe de câte 8 școlari se vor forma cu elevii din ultimele două clase, dacă numărul elevilor din ambele aceste clase va fi mai mic decât 8, se va sădi numai un singur pom.

ART. 4. Sădirea se va face pe locurile libere, proprietatea comunei, pe șoselele și pe locurile aparținând școlii ori bisericii.

ART. 5. Pomii destinați sădirii vor fi în vârstă de 4—5 ani, și vor avea trunchiul înalt de 2—3 metri, măsurat dela rădăcină și până unde începe coroana.

ART. 6. În afară de pomii fructiferi, se vor prefera pentru sădit, duzi (făgari) apoi tei, castani sălbateci și plopi piramizi. Pe drumuri ori șosele pomii se vor planta la oarecare depărtare de liniile telegrafice sau telefonice, ca să nu fie nevoie a fi tăiați, când se vor dezvolta.

ART. 7. În dimineața zilei destinată pentru serbarea „Sădirea pomilor” elevii școlii înșirați câte doi pe clasă, plecând cântând spre locul ales pentru sădire. Elevii celor din urmă două clase duc cu ei pomi, instrumente pentru săparea groapelor și facerea sădirii, și pari necesari sprijinirii pomilor de sădit. Elevii celorlalte clase, duc fiecare câte ceva: gunoi descompus (băligar putred) și necesarele la împrejurirea pomilor după sădire.

ART. 8. La locul de sădire învățătorul strânge pe elevii în cerc și ține un cuvânt în mod rațional, cum trebuie sădit orice pom, și de îngrijirile ce trebuiesc să i-se dea pentru ca munca anului să nu fie zadarnică.

ART. 9. După un repaos de un sfert de oră acordat elevilor, învățătorul măsoară și hotărăște prin târâși, locul unde au să se facă gropile. Depărtarea între gropi va fi de cel puțin 6 m., socotindu-se pentru aceasta și mărimea la care ajung pomii de sădit.

ART. 10. Elevii din ultimele două clase, împărțiți pe grupe de câte 8 inși, încep facerea gropilor.

Fiecare groapă va fi pătrată și va avea 80 cm. în lățime și totatăta adâncime.

Pământul scos din groapă se amestecă bine cu gunoii adus, așa ca să vină o parte gunoi la trei părți pământ.

ART. 11. În mijlocul fiecărei groape se înfige câte un par, căutându-se pe cât e posibil, ca parii din mai multe groape să vină în linie dreaptă. În groapă se trage atâta pământ ca pomul așezat în ea să stea cu vreo 10 cm. mai sus de cum a fost mai înainte în pământ.

Pomu așezat în groapă și lângă par e ținut de un elev al grupului din clasa cea mai superioară, iar ceilalți din grup, trag pământ peste rădăcină, până se umple groapa strângându-l deasupra în formă de căldane. În urmă se face pomului o împrejurire. Elevii celorlalte clase împărțiți tot pe grupe cari au privit la săparea gropilor cântă tot timpul cât ține sădirea pomilor.

ART. 12. După două-trei săptămâni dela sădire, într-o Joi după prânz, învățătorul va merge împreună cu elevii să lege cu tei pomii de pari, lângă care au fost sădiți.

ART. 13. Fiecare învățător va ține socoteală de felul și numărul pomilor sădiți pe fiecare an, cum și de grupele elevilor în seama cărora s'a dat spre îngrijire fiecare pom, după sădire.

ART. 14. — Grupele de elevii din clasele inferioare primesc spre îngrijire câte unul din pomii sădiți în ziua serbării. Elevii clasei cari au făcut nu sunt scutiți de îngrijirea pomilor. Îngrijirea constă ca timp de 4 ani, lunile Aprilie până la Septembrie inclusiv să plivească buruienile și să sape pământul în jurul pomului, odată pe fiecare lună, să-l ude în timp de secetă și să întretină împrejurirea în bună stare.

Neglijarea acestor lucrări trage după sine scăderea notei la purtarea la elevii din întregul grup, sau la acei cari s'ar sustrage dela o asemenea îndatorire.

ART. 15. — Pomii pentru sădire se vor lua din grădinile școlare, ori cele comunale.

ART. 16. — La 1 Septembrie a fiecărui an se va înainta Ministerului prin revizoratele școlare tablo-uri prin cari să se arate în mod detaliat numărul pomilor sădiți la fiecare școală, felul lor, locurile unde au fost sădiți și numărul pomilor prinși aflați în ființă după sădirea din fiecare an.

ART. 17. Se instituie cinci premii bănești á 500 lei, ce se vor da anual acelor dirigenți de școli, cari se vor dovedi, că au sădit numărul cel mai mare de pomi și că la școală au pepiniera cea mai mare, mai bine îngrijită și mai bogată în pomii fructiferi altoiți.

ART. 18. — Administrațiunile comunale sunt datorate a lua măsuri ca să nu se facă de oameni sau de animale stricăciuni pomilor sădiți și a proceda conform legii politiei rurale, pentru delictete de asemenea natură.

MOLDOVAN, revizor.

No. 1315 - 1923. — **Edificii domeniale potrivite pentru școală.** În baza ordinului No. 849-1923 al Ministerului Instrucțiunii și No. 1135-1922 al Ministerului Agriculturii Directoratului General de Cluj, recercăm pe toți directorii și învățătorii, ca în conțelegere cu sfaturile școlare să stabilească, unde, în care comună, ar fi vre-un edificiu domeniial potrivit pentru școală. Acele edificii, încât proprietarul e absentist, se vor expropria pentru școală. Așteptăm raport în merit în curs de 8 zile.

Arad, la 15 Martie 1923.

IOSIF MOLDOVAN, revizor.

DIVERSE.

Sumele incurse pentru construirea școlilor din județul Arad.

Până la finea lunii Februarie a. c., a incurs în bani:

1. La pretura Arad:	Lei 63546.—
2. La pretura Chișineu:	Lei 82204.—
3. La pretura Hălmgaiu:	Lei 143943.—
4. La pretura Radna:	Lei 56867.—
5. La pretura Șiria:	Lei 33559.—
6. La pretura Târnova:	Lei 19123.50
7. La pretura Ineu:	Lei 66241.50
8. La pretura Pecișca:	Lei 62739.50
9. La pretura Sebiș:	Lei 75375.—
Total:	Lei 603599.50

Afară de aceste sume în bani, în plasa Hălmgaiu — mulțumită vredniciei d. primarilor Teodor Bănicu și a tovarășilor săi la această acțiune, a directorului Mihail Vidu și a secretarilor comunali — s'a obținut în 26 comune terenuri acomodate; cărăușia și lucrul cu mâna integral, până la terminarea școlilor în mod gratuit, totăsemenea s'a dat gratuit și material de construcții, — a căror valoare până la finea lunii Februarie a. c. întrece suma de 1.000.000 Lei.

Aceste dăruiri s'au colectat și s'au primit dela cei mai săraci oameni, în plasa cea mai săracă a județului Arad, dela motii noștri cari cersesc din poartă în poartă..., și această manifestare față de școli poate servi de îndemn tuturor celorlalte plase situate bine materialicește, unde câte o comună singură nu ar simți contribuțiile în suma ce au dat-o Motii din întreaga plasă Hălmgaiu.

Nu se poate retăcea nici tinuta deamănă de urmat (și de alții bogătași) a firmei Hönigess din Hălmgaiu, care a pus și va pune gratuit — la dispoziția comunelor interesate — linia ferată industrială, pentru transportarea materialului de construcție.

În plasa Sebiș — afară de banii colectați s'a mai obținut în 3 comune teren acomodat. S. A.

Activitate extrașcolară.

Duminecă în 18 Februarie st. n. a. c. tinerimea școlară din Ineu a aranjat o petrecere populară, producându-se în fața publicului azistent cu următorul program: 1. „Tatăl nostru”, cor cu școlarii; 2. „Ostașilor ardeleni”, poezie de M. Rădulescu, decl. de Pavel Bortos, elev de cl. VI prim., instruat de Const. Lucaciu inv.; 3. „Peste găsit”, poezie de T. Speranță

decl. de Ioan Suciu, cl. I gimn., instruat de d. Const. Theodorescu, instructor de limba franceza la gimnaziul din loc; 4. „Ul, barbatii”, monolog predat de doara învățătoare Livia Lazar; 5. „Moara”, cor cu școlarii; 6. „Dă pre sărbătorile babesti”, trilog predat de trei elevi din clasa inv. C. Lucaciu; 7. „Graiul strămoșesc”, cor cu școlarii; 8. „Neguțătorul”, monolog de P. Zota, predat de P. Neta cl. I gimn.; 9. „Mamă Anghelusa”, monolog predat de doara inv. Florica Feier; 10. „Tiganul cinstit”, poezie de T. Speranță decl. de P. Bolog cl. I gimn.; 11. „Despre beutura cincișlog de P. Zota, predat de elevii gimn.; 12. „Lă Turda” cor cu școlarii.

Corul este compus din elevii școlilor primare medie (dela gimnaziu).

Toate punctele din program au succed foarte bine. S'a dovedit de foarte potrivit monologul „Neguțătorul”, ceiace îi poate servi spre laudă și mângâier autorului.

Înj tin de datorința a aminti în speclai, că se cu vine laudă doarelor Livia Lazar și Florica Feier, atât pentru că au făcut o impresie bună prin predarea monologelor cari au succed bine, cât și pentru obșea școlii ce au avut-o cu aranjarea binei într'o formă plăcută și estetică.

Succesul moral ni-a lăsat pe dep'in mulțumiri și fleteste atât pe noi cât și pe publicul azistent.

Venitele au fost 3525 Lei. Spesele 3300 Lei. Venitul curat de 225 Lei s'a adăus la fondul orfanilor administrat de școala noastră.

Suprasolviri au dat următorii: Schor Alexandru 200 Lei; Const. Feier 170 Lei; Banca „Victoria”, dr. Ickrik Arnold, Pavel Dirlea câte 100 Lei; Pavel Pálffy Lichtenstein Inju câte 50 Lei; Dr. T. Burdan și Hoșeska câte 40 Lei; Iust Alexandru și Eugen Feier câte 30 Lei; Traian Suciu, Dr. Hauska Róbert, Dr. Balogh, Kiss I., Dr. Sebestyén, Kajári, Ráday, Grünstein și Burján câte 20 Lei; Santay, Cocuban, Dr. Fekete și Nic. Valea câte 10 Lei.

PETRU ROȘU, dir.-șc.

INFORMAȚIUNI.

Revista Crucii Roșii a Tinerimei ilustrată și foarte instructivă. Apare lunar înainte în Tipografia Curtii Regale, F. Göbl Fij, București str. Regală nr. 18. Exemplarul 5 lei.

Revista copiilor și a Tinerimei anul al XII-lea aprobată de Ministerul Cultelor și Instrucțiunii publice. Apare în Tipografia „Triumful” București strada Belvedere sub direcțiunea dăui Costa-Foru. Abonament anual 100 lei.

Aceste reviste n'ar trebui să lipsească din nici bibliotecă școlară. Școlarii din familii mai cu stare ar trebui să o aboneze și personal.

AVIZ! Domnii membri ai desp. Agoc. județene din plasa Șiria: concrezuți cu elaborarea temelor distribuite lor la întrunirea noastră din Covasint, sunt prin aceasta — rugați a-si trimite subscrișului temelor prelucrate cel mult până la 20 Aprilie n. a. c. — Păcota. — I. CRISANU, pres. desp. inv. din plasa Șiria